

Оксана Клименко,

канд. іст. наук, доц., ст. наук. співроб.,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

БАЗОВІ ЗАСАДИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ У ДІЯЛЬНІСТЬ НАУКОВИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ: ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Розглянуто питання імплементації міжнародних стандартів у нормативно-методичну базу діяльності наукових бібліотек України в умовах модернізації та інтенсифікації вітчизняного інформаційно-комунікаційного простору. Визначені дефініції термінів «імплементація», «гармонізація», «адаптація», «уніфікація» та основні властивості цих понять.

Наголошується на соціально-економічній доцільності оновлення національної нормативно-методичної бази діяльності наукових бібліотек, оскільки вирішується завдання ефективного забезпечення якісною інформацією фізичних і юридичних осіб як України, так і інших держав, поширення інформаційних ресурсів, створених бібліотеками, у світовому інформаційному просторі, що сприятиме конкурентоспроможності української бібліотечної справи та слугуватиме підвищенню національного престижу України.

Ключові слова: стандартизація, імплементація, гармонізація, адаптація, уніфікація, бібліотечна справа, наукова бібліотека, міжнародний стандарт.

Сучасний світовий розвиток визначає потужні тенденції до співпраці і взаємозалежності, конвергенції та глобалізації. Інноваційному суспільству притаманне поступове становлення єдиної гуманістичної, загальноекономічної формації з яскраво вираженими соціально орієнтованими початками, розвиненими демократичними інститутами. Визначальним чинником цивілізаційного розвитку України в умовах формування суспільства знання є інтеграція країни у світовий інформаційний простір.

Для нашої держави імплементація міжнародних стандартів особливо актуальна у зв'язку з її інтеграцією в європейський правовий простір

та необхідністю національної імплементації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Як невід'ємна частина Європи Україна орієнтується на європейську модель соціально-економічного розвитку, а перспектива членства у ЄС є стратегічним орієнтиром українських прагнень до перетворення [1, 12]. Входження інформаційних ресурсів вітчизняних наукових бібліотек у світовий інформаційний простір потребує оптимізації нормативно-правової бази відповідно до міжнародних стандартів, що є дієвим інструментом нормативного регулювання бібліотечно-інформаційної сфери. Це і визначає актуальність теми дослідження.

Національну імплементаційну практику вивчали в таких європейських державах, як Німеччина (І. Кияниця), Албанія (Ф. Кореніца), Угорщина (В. Зелдін), Литва (Ю. Вайцюкайте, Т. Клімас). Спроби систематичного осмислення принципів, тенденцій, сфер, проблем і перспектив зближення правової системи України з правом ЄС зробили М. Буроменський, О. Висоцький, В. Євінтов, М. Баймуратов, С. Шевчук, В. Муравйов. Методологію порівняльно-правового дослідження, поняттєво-термінологічне забезпечення механізму імплементації розкрили у своїх працях С. Алексєєв, М. Блажєєвська, Є. Бурлай, Н. Кириловська, К. Кьотц, Л. Луць, М. Марченко, Ю. Ничка, К. Осакве, А. Піголкін, П. Рабінович, М. Раскалей, О. Тихомиров, К. Трихліб, Л. Тиунова, Ю. Тихомиров, Дж. Хег, Х. Цвайгерт, В. Чіркін та інші. Однак дослідження цих науковців не стосувалися бібліотекознавства та бібліотечної справи.

Окремі питання розвитку сучасної термінології української бібліотечно-інформаційної галузі у контексті впровадження та використання міжнародних стандартів розглядали Л. Костенко, М. Шашко, Н. Стрішенець, Л. Філіпова, Т. Ярошенко. Дослідження уніфікації нормативно-методичної бази діяльності наукових бібліотек відповідно до міжнародних стандартів як системного явища, яке є невід'ємною частиною процесу інтеграції у світовий інформаційний простір, до сьогодні відсутнє. Також у науковій літературі застосовується неоднозначна термінологія при дослідженні питань імплементації європейських та міжнародних стандартів у діяльність наукових бібліотек.

Метою статті є визначення базових засад імплементації європейських і міжнародних стандартів у діяльність наукових бібліотек України. Задля однакового тлумачення й правомірного застосування, виключення

двозначності і можливості викривлення поставлено завдання проаналізувати дефініції термінів «імплементация», «гармонізація», «адаптація», «уніфікація», «стандартизація» та визначити основні властивості цих понять.

Україна прагне стати повноправним членом європейської спільноти, що потребує застосування загальноєвропейських підходів та принципів. Вступ до міжнародних організацій, а також підписання міжнародних договорів і конвенцій покладає на державу відповідні зобов'язання і водночас дає змогу реалізувати свої функції, спираючись на нові можливості міжнародного характеру, які базуються на узгоджених рішеннях інших держав і міжнародних організацій. Чітко виражений інструментальний характер мови спонукає до розбудови термінології на власній національній основі, а ступінь розробленості й упорядкування, стан і глибина її наукового вивчення – це показники рівня розвитку держави, суспільства, нації, національної свідомості і правосвідомості.

Сучасне термінознавство визначає такі диференційні властивості терміна: системність, точність, прагнення до однозначності, відносна незалежність від контексту, наявність дефініції, офіційність, стандартизованість, лаконічність, суворота нормативності, стилістична нейтральність, відсутність експресивності, коректність. Запозичена іншомовна термінологія не лише збагачує і вдосконалює лексику, а й сприяє точності змісту текстів. Варто зауважити, що часто запозичуються й паралельні найменування відомих предметів і понять: глобальний (фр.) – загальний (укр.), фальсифікація (латин.) – підроблення (укр.), гармонізація (англ.) – приведення у відповідність, автентичний (гр.) – справжній (укр.) тощо.

Дефініція (логічне визначення сутності поняття через найістотніші ознаки) – це посередник між поняттям (змістова характеристика) і терміном (назва поняття). Визначення сутності дефініцій та основних властивостей базових понять упровадження міжнародних нормативних документів у діяльність наукових бібліотек України є, на наше переконання, методичною передумовою реформування нормативно-правової бази діяльності наукової бібліотеки та приведення у відповідність до європейських та міжнародних стандартів на основі загальноєвропейських цінностей, які забезпечували б реалізацію прав людини на вільний доступ до інформації, знань, залучення до цінностей національної та світової культури, науки та освіти. Розмежування термінів

як наслідок розрізнення за змістом і сутністю процесів, що відбуваються, з одного боку, між національними правовими системами в межах ЄС як замкнутої системи, а з іншого – між національною правовою системою країни-претендента і правовою системою ЄС, є засобом відображення характеру взаємодії між правовими системами різного рівня. Правова цінність і ефективність європейських стандартів забезпечується їх імплементацією в національне законодавство.

Динамічне зростання затребуваності бібліотеки як інформаційного посередника між користувачем та безмежним світом інформації зумовлено багатьма факторами, серед яких варто виділити такі: розвиток інтеграційних процесів у європейське і світове товариство; запобігання інформаційній ізоляваності учених та прискорення їх інтеграції у світову наукову спільноту. Пріоритетними напрямками ефективного функціонування вітчизняних наукових бібліотек є дотримання європейських цінностей, вільний доступ до інформації, знань і культурного надбання, тому імплементація міжнародних правових норм до чинної нормативно-правової бази зумовлена потребою виходу на якісно новий рівень розвитку стандартизації бібліотечно-інформаційної сфери [3]. Ратифіковані міжнародно-правові угоди хоч і є частиною національного законодавства України, проте їх практична реалізація на національному рівні часто потребує гармонізації з національним законодавством, що дасть змогу вдосконалити та глибше зрозуміти процес імплементації міжнародних зобов'язань європейськими партнерами України [11, 14].

У державах – членах Ради Європи щодо практики впровадження європейських стандартів існують певні правові традиції і встановлені конституційні імплементаційні механізми співвідношення законодавства окремої держави і міжнародного договору або звичаю. Усі держави – члени Європейського Союзу несуть відповідальність за прийняття законодавства, яке суперечить загальним стандартам ЄС, отже держава – кандидат на вступ до Європейського Союзу повинна якомога повніше адаптувати національне законодавство до законодавства ЄС [14]. Гармонізація внутрішнього права асоційованих країн із правом Європейського Союзу – складний етап у процесі поступової уніфікації правових норм європейських інтеграційних організацій та держав-нечленів, що співпрацюють з ними. Ст. 2 «Законодавство України про бібліотеки і бібліотечну справу» Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу»,

який визначає правові та організаційні засади діяльності вітчизняних бібліотек і бібліотечної справи, регламентує: «Законодавство України про бібліотеки і бібліотечну справу базується на Конституції України і складається з цього Закону та інших законів, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та інших нормативно-правових актів. Якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що містяться в законодавстві України про бібліотеки і бібліотечну справу, то застосовуються правила міжнародного договору» [6].

Термін «інтеграція» прийшов на зміну поняттю «міжнародне співробітництво», яке не відображало сутності нових інтенсивних форм співпраці держав, тобто – це безперервний процес поглиблення співробітництва країн у межах ЄС для запровадження міцного об'єднання держав-членів. «Інтеграція» – це процес, за допомогою якого держави передають право реалізації частини своїх суверенних прав на користь створюваної єдиної інституційної структури для забезпечення реалізації їхніх спільних інтересів. Міжнародне співробітництво є невід'ємною складовою діяльності і здійснюється на принципах незалежності, рівності і взаємної вигоди. Базовими факторами є демократизм, гласність, законність, гуманізм, толерантне ставлення до інших культур та народів.

Важливою умовою створення бібліотечного сегмента національного інформаційного простору у сучасній бібліотечній практиці є інтеграція бібліотек, тобто суб'єкти інформаційно-комунікаційної взаємодії у процесі об'єднання і узгодження ресурсів, насамперед, вирішують завдання їх раціональної організації.

У своїй діяльності українські бібліотеки керуються європейськими та кращими світовими стандартами і нормами обміну інформації задля надання якісних бібліотечно-інформаційних послуг. За поглиблення інтеграції розширюються можливості впливу бібліотечного середовища на очікуване врегулювання правових основ бібліотечної справи, прискорення модернізації методів і технологій управління, інтенсифікація співробітництва і партнерських зв'язків, оптимізація координації діяльності бібліотек. Провідні наукові бібліотеки України мають вагомі результати в інтеграції наукової інформації, а також інформаційному та науково-аналітичному забезпеченні потреб науки,

освіти, культури, державного управління. Згідно з Наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 16.03.2005 р. № 62 «Про затвердження Методики визначення критеріїв євроінтеграційної складової державних цільових програм», гармонізація – процес приведення національних стандартів у відповідність із стандартами Європейського Союзу [7]. Договір про функціонування Євросоюзу визначає сфери, способи і правові механізми гармонізації законодавств держав-членів з правом ЄС. Гармонізація відбувається в різних формах (адаптація законодавства, уніфікація права, імплементація, стандартизація тощо). В угодах ЄС з третіми країнами на позначення процесу приведення національного законодавства у відповідність до приписів європейських інтеграційних організацій застосовуються терміни-синоніми (гармонізація та адаптація). Принцип взаємного визнання передбачає визнання державами-членами норм і стандартів, які діють у внутрішньому праві інших держав-членів. Серед основних принципів гармонізації слід виділити принципи прозорості, взаємної довіри, контролю у країні походження та єдиної ліцензії.

У Законі України «Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 2002 р., мета якого – створення передумов для підготовки законодавчої бази до входження України в Євросоюз, вперше було наведене визначення поняття «адаптація законодавства України до законодавства ЄС» – поетапне прийняття та впровадження нормативно-правових актів України, розроблених з урахуванням законодавства ЄС [8]. Тобто адаптація законодавства покликана забезпечити єдині підходи й обов'язкове врахування вимог законодавства ЄС до нормопроекування, створення належних умов для інституціонального, науково-освітнього, технічного та фінансового забезпечення цього процесу. Адаптація відбувається за межами Євросоюзу та стосується третіх держав у зв'язку із реалізацією ними зовнішньополітичного курсу на європейську інтеграцію.

Також у Наказі Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України «Про затвердження Методики визначення критеріїв євроінтеграційної складової державних цільових програм» вперше подано визначення таких понять: «імплементація» – здійснення і виконання державою міжнародних правових норм; діяльність у сфері

євроінтеграції – сукупність дій, пов’язаних зі створенням умов інтеграції України до ЄС; інституційне забезпечення – утворення нових або реорганізація (удосконалення) існуючих інституцій (структур), а також дій щодо кадрової підготовки з метою організаційного забезпечення діяльності цих інституцій та процесу євроінтеграції у цілому; інформаційна підтримка – комплекс інформаційно-просвітницьких заходів, спрямованих на взаємопроникнення в інформаційний простір України та ЄС з метою формування в українському суспільстві проєвропейської, а в європейському проукраїнської більшості, а також спрямованих на підтримку суспільством України євроінтеграційного курсу [7]. Власне саме поняття імплементації (англ. implementation, від латин. Impleo – здійснення, впровадження у життя) полягає у фактичній реалізації державою міжнародних зобов’язань на внутрішньодержавному рівні, здійснюваній шляхом трансформації міжнародно-правових норм у національні закони, тобто впровадження норм міжнародного права у національну правову систему України.

Незважаючи на термінологічне розмаїття визначення способів імплементації, найпоширенішими з них є інкорпорація, трансформація і безпосередня (пряма) дія. Якщо інкорпорація і трансформація вимагають прийняття імплементаційного закону, що або повністю відтворює положення міжнародного договору (рецепція), або скасовує чинне законодавство і змінює його зміст відповідно до договірних положень, то безпосередню дію договору (без прийняття відповідного внутрішньодержавного акта) передбачає законодавство лише деяких держав – членів Ради Європи [5].

До форм імплементації європейських стандартів у повному обсязі застосовні форми реалізації міжнародних зобов’язань, сформульовані в доктрині міжнародного права, виходячи з практики держав: дотримання, виконання, використання. Виконання європейських стандартів – це активна діяльність, спрямована на реформування нормативно-правової бази для приведення у відповідність з європейськими стандартами способами, закріпленими в законодавчих імплементаційних механізмах. Використання європейських стандартів – форма реалізації стандартів, яка вимагає активної правотворчої і правозастосовної діяльності.

У цілому, правова цінність і ефективність європейських стандартів забезпечуються їх імплементацією в національне законодавство. Імпле-

ментація має такі властивості: здійснюється на міжнародному і внутрішньодержавному рівнях; поєднує правотворчу та організаційну діяльність держав у процесі реалізації норм міжнародного права; створює відповідний механізм (на міжнародному та внутрішньодержавному рівнях). Сутність механізму імплементації виявляється передусім у змісті діяльності його структурних елементів (правового та інституційного) і визначає такі види діяльності: а) правотворча діяльність; б) організаційна й оперативно-виконавча діяльність; в) контрольна діяльність тощо [3].

У праві ЄС гармонізацію у широкому розумінні визначають як заміну різних національних політик єдиною спільною політикою Союзу у відповідній сфері. У вузькому розумінні гармонізація у праві ЄС – це предметне наближення національних правових приписів до встановлених Союзом стандартів шляхом скасування відмінностей у національному законодавстві [14]. Удосконалення нормативно-правової бази діяльності наукової бібліотеки відповідно до міжнародних стандартів базується на врахуванні досвіду та досягнень розвинених країн світу в цій галузі, а імплементації підлягає велика кількість європейських стандартів, які застосовуються у бібліотечно-інформаційній сфері. Сьогодні домінує практика внесення окремих змін, не завжди системних, які не дають бажаного результату, тому формування цілісної системи нормативно-правового забезпечення діяльності наукових бібліотек є одним із головних напрямів реалізації державної політики у вітчизняній бібліотечній справі.

Закон України від 15.01.2015 р. №124-19 «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» визначає, що гармонізований європейський стандарт – стандарт, який прийнятий однією з європейських організацій стандартизації на основі запиту, зробленого Європейською комісією, та номер і назву якого опубліковано в «Офіційному віснику Європейського Союзу» [9].

У науковій літературі застосовуються різні терміни для позначення понять «міжнародні» та «європейські» стандарти: паралельно використовуються терміни «міжнародні» і «світові стандарти». З огляду на те, що науковці почасти послуговуються терміном «світові стандарти», вважаємо за доцільне наголосити, що на сьогодні відсутні єдині прийняті «всім світом» стандарти у бібліотечно-інформаційній сфері, і, відповідно, є низка міжнародних, прийнятих на досить високому, однак

не всесвітньому, рівні актів. Термін «міжнародні стандарти» в Англomовному електронному словнику Wikipedia визначається як стандарти, розроблені уповноваженими міжнародними організаціями. Міжнародні стандарти доступні для вивчення, оцінки та застосування повсюдно у світі [15].

Прийняття міжнародних стандартів зумовлює створення еквівалентних, національних стандартів, які практично збігаються з міжнародними стандартами за змістом, але можуть мати редакційні відмінності щодо вигляду, використання символів та одиниць вимірювання і такі, що виникають внаслідок колізії у державних нормативних актах або галузевих вимогах, які, на думку відповідного органу стандартизації, є доцільними. Встановлення міжнародних стандартів – це один зі способів запобігання або подолання бар'єрів, зумовлених розбіжностями між технічними регламентами та стандартами, розробленими незалежно та окремо кожною країною.

Теоретично національна система стандартизації України базується на принципах міжнародної та європейської стандартизації: використання сучасних досягнень науки, техніки і практичного досвіду, участь у розробленні стандартів усіх зацікавлених сторін і прийняття їх на засадах обоюсторонньої згоди. Ст. 1 «Визначення термінів» Закону України «Про стандартизацію», який спрямований на забезпечення формування та реалізації державної політики і встановлює правові та організаційні засади стандартизації, містить такі визначення: «міжнародний стандарт – стандарт, прийнятий міжнародною організацією із стандартизації і доступний для широкого кола користувачів; європейський стандарт – регіональний стандарт, прийнятий європейською організацією стандартизації» [10].

Також доцільно наголосити, що ст. 7 «Мова національних стандартів та кодексів усталеної практики» чітко регламентує: «національні стандарти та кодекси усталеної практики приймаються державною мовою або в разі потреби однією з мов відповідних міжнародних або регіональних організацій стандартизації».

Формальний підхід при проведенні робіт із сумісності національних і міжнародних стандартів зводиться до повного та дослівного перекладу змісту, що не враховує особливостей національної мови, звідси виникає проблема неузгодженості термінів, нечіткості понять. Уніфікована норма-

тивно-методична база діяльності вітчизняних наукових бібліотек потребує розроблення теоретико-методичних засад та методичного інструментарію для імплементації міжнародних нормативних документів, що підвищить ефективність роботи та якість бібліотечно-інформаційних ресурсів і послуг, створить гармонійний комунікаційний простір для суспільної взаємодії на національному та міжнародному рівнях.

Оптимальна відповідь на ключові виклики, які сьогодні стоять перед науковими бібліотеками, безпосередньо залежить від ступеня інтеграції в міжнародний інформаційний простір та забезпечення реалізації права громадян на доступ та отримання інформації, спроможності забезпечувати прозорі та якісні сервіси для суспільства, зокрема впровадження сервісоорієнтованого та клієнтоорієнтованого підходу, через формування та реалізацію державної політики у бібліотечно-інформаційній сфері та розвиток міжнародної взаємодії. Всебічний розвиток та запровадження усього спектра взаємодії з партнерами для досягнення мети є конститутивним для еволюції стратегічної місії сучасної бібліотеки, а апробованими часом найприйнятнішими різновидами взаємодії є співробітництво, співпраця, партнерство, кооперація, координація, консолідація, конвергенція.

Відповідно до ст. 1 «Визначення термінів» Закону України «Про стандартизацію» «стандартизація» означає «діяльність, що полягає в установленні положень для загального та неодноразового використання щодо наявних чи потенційних завдань і спрямована на досягнення оптимального ступеня впорядкованості в певній сфері». Нині стандартизація стає дедалі важливішим фактором, що забезпечує технічну й термінологічну єдність для нормативного впорядкування і вдосконалення бібліотечних та інформаційних технологічних процесів, які забезпечують оперативний доступ до вітчизняних і зарубіжних інформаційних ресурсів [10].

Визнаючи доцільність проведення узгодженої політики в галузі стандартизації, метрології і сертифікації, Україна ратифікувала відповідну міжнародну угоду [13]. Ст. 1 цього документа регламентує: «Сторони, маючи повну самостійність у питаннях формування і реалізації систем стандартизації, метрології і організації робіт у цій галузі: використовують основні положення діючих систем стандартизації і метрології і розвивають їх відповідно до ринкової економіки, гармонізуючи

з міжнародними нормами і правилами; виконують роботи із сертифікації на основі загальних організаційно-методичних положень через створювані урядами національні органи із сертифікації; узгоджено вирішують правові, економічні й організаційні питання стандартизації, метрології і сертифікації, зокрема на основі двосторонніх або багатосторонніх договорів, програм і технічних проектів». Від ступеня відповідності національного законодавства будь-якої держави правовим міжнародним стандартам багато в чому залежить ефективність її міжнародного співробітництва з іншими державами та міжнародними організаціями.

За інтенсивністю виділяють чотири форми гармонізації: абсолютна (державам-членам ЄС заборонено приймати національне законодавство, яке не узгоджується з нормами права ЄС); повна (законодавець держави-члена ЄС може приймати національне законодавство, відмінне від загальноєвропейського, однак лише як передбачений виняток); часткова (виражається у вибірковій або факультативній гармонізації, коли можна залишити чинними норми національного законодавства, не приводячи їх у відповідність із правом ЄС) та мінімальних стандартів (встановлює лише необхідний мінімум захисту або правового регулювання на рівні ЄС, а держави-члени з урахуванням цього мають право приймати суттєво відмінне законодавство) [5].

Вагомим методологічним принципом гармонізації законодавства нашої держави з міжнародним правом є положення ст. 9 Конституції України: «Чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України» [4]. Гармонізація передбачає спільний, узгоджений розвиток національних законодавств, усунення наявних між ними суперечностей та формування мінімальних правових стандартів шляхом утвердження спільних правових принципів або прийняття окремих правових рішень із метою зближення правових систем [14]. Таке зближення через низку об'єктивних чинників (політико-правова унікальність держави) не досягає ступеня абсолютної ідентичності права держав-членів та права ЄС. Також як спосіб зближення законодавства у Європейському Союзі застосовується уніфікація, що реалізується за допомогою ухвалення нормативних актів у вигляді регламентів, які містять імперативні норми і не передбачають додаткового узгодження з ними актів національного законодавства.

Уніфікація у широкому значенні (від. латин. *unus* – один, латин. *facio* – роблю; об'єднання) – зведення до єдиних стандартів, нормативів, єдиної форми, системи; у праві – діяльність організації або компетентних органів держави чи кількох держав, спрямована на вироблення правових норм, що однаково регулюють певні види суспільних відносин. Уніфікація права – це процес створення однакових норм законодавства різних держав шляхом укладення міжнародних договорів. Головна особливість уніфікації права: відбувається одночасно в двох різних правових системах – у міжнародному праві (укладення міжнародного договору) і в національному праві (імплементація норм цього договору у внутрішньодержавне право). Загалом, уніфікація – це співробітництво, спрямоване на створення міжнародного механізму регулювання відносин у сфері спільних інтересів держав.

Загальнодержавна система стандартизації включає стандартизацію вітчизняної бібліотечної справи, ключовим методом якої є уніфікація з метою вдосконалення управління та планування бібліотечно-інформаційних процесів для забезпечення вільного доступу і обміну інформацією та ідеями [3]. Розвиток бібліотек як фундаментального соціального інституту та стрижневого чинника формування національної ідентичності, патріотизму і національної еліти у контексті культурної і соціокультурної трансформації суспільства в умовах приєднання України до єдиного світового інформаційного простору зумовив імплементацію міжнародних норм.

Висновки. Сучасний світ вступив у фазу активного інформаційного розвитку, яка характеризується глобальністю інформаційних процесів, тому радикальні соціокультурні, політичні та економічні трансформації змінили і соціальний статус бібліотек, різко розширили та ускладнили їхні функції. У своїй діяльності українські бібліотеки керуються європейськими та міжнародними стандартами і нормами обміну інформацією для надання якісних бібліотечно-інформаційних послуг.

Здійснений для однакового тлумачення і правомірного застосування, виключення двозначності і можливості викривлення аналіз термінів «імплементація», «гармонізація», «адаптація», «уніфікація», «стандартизація» засвідчив наявність міцного загальноєвропейського підґрунтя для подальшого розвитку нормативно-методичної бази бібліотечно-інформаційної діяльності наукових бібліотек.

Активність, систематичність та ефективність функціонування бібліотек як фундаментального соціального інституту і стрижневого фактора формування національної ідентичності, патріотизму і національної еліти у контексті культурної і соціокультурної трансформації суспільства в умовах приєднання України до єдиного світового інформаційного простору актуалізує імплементацію європейських і міжнародних стандартів у нормативно-правову базу діяльності наукової бібліотеки. Вивчення та використання прогресивного зарубіжного досвіду сприятиме транспозиції відповідних положень українського бібліотечного законодавства задля досягнення єдності і комплексності загалом. В умовах глобалізації, яка детермінує всі сфери життя, поглиблюються взаємодія та співробітництво країн, тому перед нашою державою стоїть двоєдине завдання інтеграції у світове співтовариство: впровадження позитивного міжнародного досвіду з усім арсеналом технологічних, управлінських інновацій для подальшої оптимізації на основі модифікації вітчизняної бібліотечно-інформаційної сфери шляхом адаптації, гармонізації, імплементації, уніфікації з законодавством інших зарубіжних країн, зокрема ЄС, і збереження при цьому власної автентичності.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі мають не тільки теоретичне, а й практичне значення, адже динамізм перетворень в усіх сферах суспільного життя формує нову парадигму діяльності бібліотек шляхом змістового структурно-організаційного оновлення, технічної і технологічної модернізації всіх процесів. Для забезпечення конкурентоздатності української бібліотечної справи на часі необхідність удосконалення її нормативно-правової бази, а важливою складовою є упорядкування, творення й використання стандартизованих, суворо унормованих, лаконічних, коректних термінів.

Соціально-економічна доцільність оновлення національної нормативно-методичної бази діяльності наукових бібліотек незаперечна, оскільки вирішує завдання ефективного забезпечення якісною інформацією фізичних і юридичних осіб як України, так і інших держав, поширення інформаційних ресурсів, створених бібліотеками, у світовому інформаційному просторі, що слугуватиме підвищенню національного престижу України.

Література

1. *Євглевська О. Л.* Адаптація законодавства як умова майбутнього членства України в Європейському Союзі / О. Л. Євглевська // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – Харків : Право, 2009. – Вип. 17. – С. 118–129.
2. *Калінічева Г. І.* Міжнародні стандарти у сфері архівної справи та керування документаційними процесами: проблеми гармонізації в Україні / Г. І. Калінічева, Р. В. Романовський // Архіви України. – 2015. – Вип. 4 (298). – С. 54–63.
3. *Клименко О. З.* Імплементація міжнародних стандартів у нормативно-методичну базу діяльності наукових бібліотек України / О. З. Клименко // Бібліотека. Наука. Комунікація. Стратегічні завдання розвитку наукових бібліотек: матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 3–5 жовтня 2017 р.) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України, Рада дир. б-к та інформ. центрів – членів МААН. – Київ, 2017. – С. 55–58.
4. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254 к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. – Назва з екрана.
5. *Павлова Л. В.* Формы и методы имплементации стандартов Совета Европы в национальное законодательство / Л. В. Павлова, А. В. Талеренок // Журнал международного права и международных отношений. – 2012. – № 3. – С. 3–8.
6. Про бібліотеки і бібліотечну справу: Закон України із змінами, внесеними згідно із Законом № 955-VIII від 28.01.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80>. – Назва з екрана.
7. Про затвердження Методики визначення критеріїв євроінтеграційної складової державних цільових програм: Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 16.03.2005 р. № 62 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0438-05>. – Назва з екрана.
8. Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 21.11.2002 р. № 228-15 [Електронний ресурс] // Відом. Верховної

Ради України. – 2003. – № 3. – Ст. 12. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/228-iv> – Назва з екрана.

9. Про технічні регламенти та оцінку відповідності: Закон України від 15.01.2015 р. № 124–19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/124-19>. – Назва з екрана.

10. Про стандартизацію: Закон України від 5 черв. 2014 р. № 1315–18 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1315-18>. – Назва з екрана.

11. *Раскалей М. О.* Імплементация як засіб узгодження норм міжнародного та внутрішньодержавного права України [Електронний ресурс] / М. О. Раскалей // Віче. – 2010. – № 24. – С. 12–13. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2010_24_6/. – Назва з екрана.

12. *Трагнюк О. Я.* Адаптація права України до права ЄС як складова механізму євроінтеграції / О. Я. Трагнюк // Державне будівництво і місцеве самоврядування. – Харків : Право, 2005. – Вип. 10. – С. 130–139.

13. Угода про проведення узгодженої політики в галузі стандартизації, метрології і сертифікації: Редакція від 22.11.2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_102. – Назва з екрана.

14. *Яковюк І.* Адаптація і гармонізація законодавства в умовах інтеграції: проблема співвідношення [Електронний ресурс] / І. Яковюк // Вісник Академії правових наук України. – 2012. – № 4 (71). – С. 29–42. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/varnyu_2012_4_5. – Назва з екрана.

15. International standard [Electronic resource] // Wikipedia. – Mode of access: https://en.wikipedia.org/wiki/International_standard. – Title from the screen.

References

1. Yevglevska, O. L. (2009). Adaptatsiia zakonodavstva yak umova maibutniogo chlenstva Ukrainy v Yevropeiskomu Soiuzi [Adaptation of legislation as a condition for Ukraine's future membership in the European Union]. *Dergavne budivnytstvo ta mistseve samovriaduvannia – Public Construction and Local Government*, issue 17, pp. 118–129. Kharkiv [in Ukrainian].

2. Kalinicheva, G. I., Romanovskiy R. V. (2015). Mizhnarodni standarty

u sferi arhivnoi spravy ta keruvannya dokumentatsiinyymi protsesamy: problem harmonizatsii v Ukraini [International Standards in the Field of Archives and Documentation Management: Problems of Harmonization in Ukraine]. *Arhivy Ukrainy – Archives of Ukraine*, issue 4(298), pp. 54–63. [in Ukrainian]

3. Klymenko, O. Z. (2017). Implementatsiia mizhnarodnykh standartiv u normatyvno-pravovu bazu diialnosti bibliotek Ukrainy [Implementation of international standards in normatively methodological basis of scientific library of Ukraine]. *Library. Science. Communication. Strategic tasks of development of scientific libraries. Mizhnarodna naukova konferentsia (Kyiv, 3–5 zhovtnia 2017 r.) – Proceedings of the International Scientific Conf.* (pp. 55–58). Kyiv [in Ukrainian].

4. Konstytutsiia Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28 chervnia 1996 r. № 254 k/96–VR, iz zminamy i dopovnenyamy, vnesenyi Zakonom Ukrainy vid 8 hrudnia 2004 roku N 2222–IV [The Constitution of Ukraine: Law of Ukraine of June 28, 1996 No. 254 k / 96–BP]. Kyiv [in Ukrainian]. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/> [in Ukrainian].

5. Pavlova, L. V. (2012). Formy i metody implementatsii standartov Soveta Yevropy v nacionalnoie zakonodatelstvo [Forms and methods of implementing Council of Europe standards in national legislation] *Gurnal megdunarodnogo prava i megdunarodnyh otnoshenij – Journal of International Law and International Relation*, issue 3, pp. 3–8. [in Belarus]

6. Zakon Ukrainy «Pro biblioteku i biblioteknu spravu» iz zminamy, vnesenyi zhidno iz Zakonom Ukrainy vid 28.01.2016 N 955–VIII [The law of Ukraine «On Libraries and Librarianship»]. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].

7. Pro zatverdzhennia Metodyky vyvchennia kryteriiv yevrointegratsiinoi skladovoi dergavnyh tsilovyh program: Nakaz Ministerstva ekonomiky ta z pytan yevropeiskoyi intehratsii Ukrainy vid 16.03.2005 r. № 62 [On Approval of the Methodology for Determining the Criteria for the European Integration Part of the State Target Programs: Order of the Ministry of Economy and European Integration of Ukraine dated March 16, 2005 No. 62]. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0438-05> [in Ukrainian].

8. Pro Kontseptsiuu Zahalnodержavnoї prohramy adaptatsii zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva Yevropeiskoho Soiuzu: Zakon Ukrainy vid 21.11.2002 r. № 228–15 [On the Concept of the National Program

of Adaptation of Ukrainian Legislation to the Law of the European Union: Law of Ukraine of November 21, 2002 No. 228–15] Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (2003. № 3. Art. 12). Retrived from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/228-iv> [in Ukrainian].

9. Pro tekhnichni rehlementy ta otsinku vidpovidnosti: Zakon Ukrainy vid 15.01.2015 r. № 124–19 [On Technical Regulations and Conformity Assessment: Law of Ukraine dated January 15, 2015 No. 124–19]. Retrived from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3164–15/page2> [in Ukrainian].

10. Pro standartyzatsiiu: Zakon Ukrainy vid 05 chervnia 2014 r. № 1315–VII. [Law of Ukraine «On standardization» of June 5, 2014, № 1315–VII] (2014). *zakon2.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1315–18> Kyiv [in Ukrainian].

11. Raskalici, M. O. (2010) Implementatsiia yak zasib uzhodzhennia norm mizhnarodnoho ta vnutrishnoderzhavnoho prava Ukrainy [Implementation as a means of harmonizing the norms of international and domestic law of Ukraine]. *Veche – Veche*, issue 24, pp. 12–13. Retrived from http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2010_24_6/ [in Ukrainian].

12. Tragnuk, O. Ya. (2005) Adaptatsia prava Ukrainy do prava YeS yak skladova mehanizmu yevrointegratsii [Adaptation of Ukraine’s right to EU law as a component of the European integration mechanism]. *Dergavne budivnytstvo ta mistseve samovriaduvannia – Public Construction and Local Government*, issue 10, pp. 130–139. Kharkiv [in Ukrainian].

13. Uгода pro provedennia uzgodgenoi polityky v galuzi standartyzatsii, metrologii i sertyfikatsii . Redaktsiia vid 22.11.2007 [Agreement on the implementation of a coherent policy in the field of standardization, metrology and certification]. Retrived from http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_102 [in Ukrainian].

14. Yakoviuk, I. (2012) Adaptatsiia I garmonizatsiia zakonodavstva v umovah integratsii: problema spivvidnoshennia [Adaptation and harmonization of legislation in terms of integration: the problem of correlation]. *Visnyk Akademii pravovyh nauk Ukrainy – Herald of the Academy of Legal Sciences of Ukraine*, issue 4(298), pp. 54–63. Retrived from http://nbuv.gov.ua/UJRN/vapny_2012_4_5 [in Ukrainian].

15. International standard. Wikipedia. *en.wikipedia.org/wiki*. Retrived from https://en.wikipedia.org/wiki/International_standard.

Стаття надійшла до редакції 19.12.2017.

Oksana Klymenko,

Cand. Sci. (Historical), Docent, Senior Research Associate,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

Basic Principles of Implementation of International Normative Documents into Ukrainian Scientific Libraries Activity: Aspect of Terminology

The issue of implementation of international standards into the normative and methodological basis of Ukrainian scientific libraries activity in conditions of modernization and intensification of the domestic information and communication space is examined. The definitions of the terms «implementation», «harmonization», «adaptation», «unification» and the main properties of these concepts are drawn up.

The entry of informational resources of domestic scientific libraries into the world information space requires optimization of the regulatory base in accordance with international standards and is an effective tool for regulation of library and information sphere. The implementation of international standards is particularly relevant in prospect of integration of our state into the European legal space and the need for the national implementation of the EU–Ukraine Association Agreement. Determining the essence of the definitions and the basic properties of the basic concepts of the introduction of international normative documents into activity of the scientific libraries of Ukraine is a methodical prerequisite for the reformation of the regulatory framework for scientific libraries operation and bringing it in line with European and international standards on the basis of pan-European values that would ensure the realization of human rights for free access to information, knowledge, involvement in the values of national and world culture, science and education.

An analysis of the terms «implementation», «harmonization», «adaptation», «unification», «standardization» for interpretation and lawful use, elimination of ambiguity and possibility of distortion has shown the existence of a strong pan-European foundation for the further development of normative and methodological basis for scientific libraries' information activities. Study and drawing on progressive foreign experience will facilitate the transposition of the relevant provisions of the Ukrainian library legislation in order to achieve unity and integrity in general. In time of globalization, which determines all spheres of life, cooperation is deepened, therefore, our country faces a twofold task of integration into the world community, in particular, to use positive international experience with its whole arsenal of technological and managerial innovations for further optimization based on modification of the national library and information sphere by harmonization or unification with the legislation of other foreign countries, in particular the EU, while maintaining its own authenticity.

Keywords: libraries, standardization, implementation, harmonization, adaptation, unification, scientific library, international standard.